

ALT DET VI EFTERLOD

En udstilling på M/S Museet for Søfart viser de seneste 100 års udvikling i havnen på vestindiske St. Thomas. Danskerne har sat sig spor overalt på godt og ondt, og udstillingen tegner et billede af en ø, som er halvt paradis, halvt mareridt.

Af Thorkil Jacobsen

Udsigt over havnen i Charlotte Amalie på St. Thomas. Foto: Foto: Scanpix

H

Hver morgen lægger de til, de store krydstogtskibe, og hver dag strømmer tusindvis af mennesker ud på havnen i Charlotte Amalie. Hver aften sejler de væk igen, og lokalbefolkningen står tilbage med alt det, de efterlod; penge, badehåndklæder og skrald.

Krydstogtturisterne er et godt billede på, hvordan St. Thomas i århundreder har været et sted, fremmede har besøgt, taget noget fra, efterladt noget andet og rejst fra igen. Men turisterne er også en direkte konsekvens af, hvad Danmark efterlod, da vi for 100 år siden forlod øen, nemlig en havn, der var perfekt til at modtage turister i ekstreme mængder.

»Øerne har altid eksisteret på andres nåde. Nogen har slået lejr her og er rejst videre, når de havde fået det ud af øerne, de ville,« siger Marie Ørstedholm.

Hun er formidlingschef for en ny udstilling på M/S Museet for Søfart i Helsingør, som fra i dag sætter fokus på tiden, efter Dansk Vestindien blev til United States Virgin Islands - tiden fra 1917 til i dag - og hvordan alt det, vi efterlod, satte sig spor, som stadig er tydelige i dag. På godt og ondt.

»Vestindien Revisited - i kølvandet på kul-dampere og cruiseturister« hedder udstillingen, som er blevet til i samarbejde mellem Marie Ørstedholm, antropolog Nathalia Brichet og kunstner Camilla Nørgård.

De har besøgt de tre øer, der til sammen udgør det tidligere Dansk Vestindien, men de har valgt at fokusere på havnen i Charlotte Amalie på St. Thomas. På turen indsamlede de genstande, der til sammen fortæller historien om, hvordan nogle handlekraftige danske køb-

mænd fik omdannet øen fra at være et sted, hvor skibe kunne få ladet kul, til et sted, hvor turister kan købe drinks, rom og diamanter. En turistmagnet, der er enten et smukt paradis eller en dyster dystopi, afhængigt af hvilket perspektiv man ser den fra. Det er historien om, hvordan de bedste naturressourcer kan blive lige dele velsignelse og forbandelse, hvis fremmede statsmænd, forretningsfolk og pensionister får øjnene op for dem.

»I 1912 starter Østasiatisk Kompagni en større modernisering,« siger formidlingschef Marie Ørstedholm.

Det er de store dampskibes tid. De skal bruge kul, og i Østasiatisk Kompagni (ØK) ser man et potentiale i, at St. Thomas kunne blive en transithavn - et sted, hvor skibe fik nyt kul under turen over Atlanterhavet og på sigt også,

når de skulle gennem Panamakanalen, der var ved at blive gravet i de år. På det tidspunkt stod det ifølge Marie Ørstedholm skidt til på øerne. Der var brug for en ny plan, og det blev havnen i Charlotte Amalie. Det, danskerne byggede i 1912, er den del af havnen, hvor de fleste krydstogtskibe ligger i dag. Utsigtet skabte danskerne rammerne for den masseturisme, der præger havnen i dag.

Øerne havnede samtidig i en geopolitisk klemme. Første Verdenskrig var brudt ud. Danmark var neutral. Men både tyskere og amerikanere så muligheder i de danske øer. Tyskerne havde i forvejen et kulanlæg på havnen i Charlotte Amalie og ansøgte Danmark om lov til at udvide den. Det blev en diplomatisk balancegang for udenrigsminister Scavenius, der først siger »nej« til at sælge Dansk Vestindien, men i 1917 må acceptere tilbuddet på 25 millioner dollar i guld. Fem dage efter overtagelsen gik USA ind i Første Verdenskrig.

»Men se her,« siger Marie Ørstedholm og peger på et grynet billede, »Det danske flag vajer stadig over over WICOs bygning i 1950erne.«

WICO er den mundrette forkortelse for Det Vestindiske Kompagni, en datterselskab til ØK, som på engelsk kom til at hedde The West Indian Company. I aftalen med USA havde de nogle særrettigheder over den del af havnen, Danmark havde udbygget få år forinden, og helt frem til 1993 vajede dannebrog over WICO-direktørens bolig.

»De havde en rigtig god forretning,« siger Nathalia Brichet, »men det har selvfølgelig også været med til at give en følelse i lokalbefolkningen af 'vi ejer ikke engang vores egen havn'.« I 1993 købte den lokale regering WICO, angiveligt for en høj pris, men som lokale forklarede de tre museumsmedarbejdere fra Danmark: »It was a pride thing!«

Udstillingen på M/S Museet for Søfart er ikke stor, men den bærer præg af de oplevelser og indtryk, Camilla Nørgård, Nathalia Brichet og Marie Ørstedholm fik på deres rejse. Camilla Nørgård har som kunstner taget sig større friheder, end man ofte ser i kulturhistoriske udstillinger. Hun har bl.a. udstillet det papir, der beskyttede de indsamlede genstande på rejsen fra St. Thomas til København, fordi det har en struktur, der minder om de diamanter, som bliver solgt på havnen i Charlotte Amalie.

De har alle tre ledt efter genstande, der giver nye perspektiver på Danmarks aftryk i Charlotte Amalie. Der er eksempler på det snorkeludstyr, turister efterlader på stranden. Kul fra de oprindelige kulanlæg. Flensborg-tegl. Dele fra nogle af de mindst 200 skibe, der er forlist i havnen de seneste århundreder. Gamle foto og nye, som de tre selv har taget.

I en montre viser Nathalia Brichet tre små glas med havsnegle. De er indsamlet på Galathea 3-ekspeditionen i 2006-07 og udlånt af Aarhus Universitet, men de er relevante på denne udstilling, fordi de på deres egen måde siger noget om konsekvenserne af turismen. Alle snegle var nemlig så hormonforstyrrede af kemikaliet tributyltin fra skibene, at de var sterile. Stoffet blev gjort ulovligt i 2008.

»Vi prøver at vise, at havnen på den ene side skaber muligheder, men på den anden side også er ødelæggende,« siger Nathalia Brichet. »Sneglene er en del af arven efter den langvarige opmuntring til forretning, travlhed og udvidelse af havnens aktiviteter.«

Det danske WICO var i høj grad med til at fremskynde turismen. Dieselskibe havde afløst dampskibene, og der var ikke længere behov for at anvende kul på skibene.

»I 30erne begynder de at satse på turismen,« fortæller Marie Ørstedholm. På den tid kalder den amerikanske præsident Herbert Hoover øerne for »Amerikas fattighus«, og det står klart, at noget skal ske for at hjælpe lokalbefolkningen ud af den fattigdom, der præger øerne.

Fra de store krydstogtskibe strømmer dagligt tusindvis af turister ud i gaderne i Charlotte Amalie fra den havn, som danskere anlagde i begyndelsen af 1900-tallet til at servicere de store dampskibe, der krydsede Atlanten. Foto: Scanpix

Udstilling: Vestindien Revisited

M/S Museet for Søfarts nye særudstilling »Vestindien Revisited – i kølvandet på kuldampere og cruiseturister« undersøger, hvordan De Vestindiske Øer stadig er præget af dansk tilstedeværelse.

Udstillingen kan ses fra 7. april til 29. oktober 2017.

På St. John byggede man Caneel Bay Resort, der stadig er et luksuriøst ferieresort. På St. Thomas drev man et rejsebureau, og fra 1937 til 1940 steg antallet af årlige besøg fra krydstogsskibe fra 11 til 59. Danske WICO havde fundet noget nyt at bruge sin havn til.

I 1940erne finder man på at sætte de danske gadenavne op i byerne. Den danske turistchef i New York, Axel Dessau, finder på sloganet »Let's put the Background in the Foreground«, og i løbet af 50erne og 60erne udvikler man en strategi, der skal slå på den kulturhistoriske kolorit for at lokke turister til.

I dag ser man ikke mange tegn på, at det er det danske, der skulle lokke turisterne til

»Der er ikke nogen frikadeller længere,« som Marie Ørstedholm formulerer det, »I stedet er der pirattema overalt. Det er ligesom det, man har lagt sig fast på.«

Nathalia Brichet beskriver, hvordan flere af de lokale indbyggere, hun snakkede med, må have to jobs for at tjene nok til at klare sig, fordi lønnen er lav og leveomkostningerne høje. Imens lægger krydstogtskibene til og fra kaj i havnen, turisterne kommer og går, præcis som danskerne kom og gik igen.

På en skærm i udstillingen kører en fremtidsvision for Charlotte Amalie. Den viser, hvordan havnen ville se ud med mere kajplads til krydstogtskibene.

»St. Thomas er sat i en situation, som man næsten ikke kan komme ud af. På den ene side giver krydstogtslivet et kæmpe flow af mennesker og varer, på den anden side står det også klart, at det har sine omkostninger,« siger Marie Ørstedholm.

De lokale politikere har indtil videre sagt nej til forslaget om mere kajplads.

Nummerplade, der markerer 100-året for overgangen fra Danmark til USA. Foto: Scanpix